

ΑΓΙΑ ΖΩΝΗ – ΣΕΡΒΙΑ

Ἡ Ἱερὰ Μεγίστη Μονὴ τοῦ Βατοπαιδίου κατέχει τὴν δεύτερη θέση στὴν ἱεραρχία τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ εἶναι κτισμένη στὴν βόρεια πλευρὰ τῆς χερσονήσου, σὲ ἓνα πανέμορφο ὄρμο, στολισμένη μὲ ἄφθονες φυσικὲς καλλονές. Τὸ κτιριακὸ της συγκρότημα ἐντυπωσιάζει τὸν προσκυνητὴ ἀπὸ τὸ μέγεθος, τὴν ποικιλία καὶ τὴν ὁμορφιὰ τῶν διαφόρων οἰκοδομημάτων της.

Τὸ Καθολικὸ τῆς Μονῆς, κτισμένο στὸ τέλος τοῦ 10ου αἰῶνος, τιμᾶται στὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου καὶ συμπανηγυρίζει καὶ στὴν Κατάθεση τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου στίς 31 Αὐγούστου.

Εἶναι ἡ μόνη Μονὴ στὸν κόσμος, στολισμένη μὲ ἑπτὰ θαυματουργές εἰκόνες τῆς Παναγίας καὶ πάνω ἀπὸ 60 ἀνέρχονται οἱ γνωστοὶ ἅγιοι τῆς Μονῆς. Μεταξὺ αὐτῶν κυρίαρχη θέση κατέχουν οἱ Ἅγιοι Σάββας Πρῶτος Ἀρχιεπίσκοπος Σερβίας καὶ ὁ πατέρας του Συμεὼν Νεμάνια ὁ Μυροβλύτης, οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται νέοι κτίτορες τῆς Μονῆς.

Ἡ μακραίωνη ἱστορία τῆς Μονῆς Βατοπαιδίου μαρτυρεῖ, σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους τοῦ μακαριστοῦ Γέροντός μας Ἰωσήφ τοῦ Βατοπαιδικοῦ ὅτι πάντοτε εἶχε τὸ ἓνα πόδι στὸν ἠσυχασμὸ καὶ τὸ ἕτερο στὴν ἱεραποστολή, στηρίζοντας ὄχι μόνον τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ὁμόδοξα ἔθνη σὲ δύσκολους χρόνους, ιδίως κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας. Δημιουργοῦνται ἄρρηκτες πνευματικὲς σχέσεις μὲ Ρωσσία, Ρουμανία, Βουλγαρία, ἀλλὰ ὅπως ἰδιαιτέρως μὲ τὴν Σερβία, λόγω τῆς σχέσεως τῆς Μονῆς μας μὲ τοὺς δύο ἐθνάρχες καὶ ἁγίους τοῦ σερβικοῦ λαοῦ.

Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, τὸ πρῶτο μονύδριο ποὺ ἰδρύθηκε στὸν χῶρο τῆς Μονῆς, κτίστηκε ἀπὸ τὸν Μέγα Κωνσταντῖνο. Τὸ μονύδριο αὐτὸ στάθηκε βραχύβιο γιατί κατεστράφη ἀπὸ τὸν Ἰουλιανὸ τὸν Παραβάτη. Ξανακτίζεται ἀπὸ τὸν Μέγα Θεοδόσιο, μετὰ τὴν θαυμαστὴ διάσωση τοῦ γιοῦ του Ἀρκαδίου ἀπὸ ναυάγιο στὸν θαλάσσιο χῶρο τῆς Μονῆς. Τὸ 2001 κατόπιν ἀνασκαφῶν στὸν αὐλεῖο χῶρο τῆς Μονῆς βρέθηκαν τὰ θεμέλια

τῆς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς δίπλα στὸν βόρειο χορὸ, τὴν ὁποία ἔκτισε ὁ Μέγας Θεοδόσιος.

Ἡ Μονὴ αὐτῆς τῆς περιόδου συνέχισε τὴν πνευματικὴ της πορεία μέχρι τὶς πρῶτες δεκαετίες τοῦ 10ου αἰῶνος, ὅποτε κατεστράφη καὶ λεηλατήθηκε ἀπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς πειρατές. Ὁ μόνος μοναχὸς ποὺ διεσώθη ὑπῆρξε ὁ νεαρὸς ἱεροδιάκονος Ἅγιος Σάββας ὁ Βηματάρης, ὁ ὁποῖος ἔκρυψε τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Βηματάρισσας, μαζί με μιὰ ὑπερμεγέθη λαμπάδα, καὶ τὸν λιτανευτικὸ σταυρὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου στὸ πηγάδι ποὺ σήμερα βρίσκεται ἐξωτερικά, στὸν τοῖχο τοῦ νότιου χοροῦ τοῦ Καθολικοῦ. Στὴν προσπάθειά του νὰ κρύψει τὰ ἱερὰ κειμήλια ἀργοπόρησε καὶ συνελήφθη ἀπὸ τοὺς πειρατές, οἱ ὁποῖοι τὸν ὀδήγησαν αἰχμάλωτο στὴν τότε ἔδρα τους στὴν Κρήτη. Ὅταν πλέον ὑπέργηρος ἐλευθερώθηκε ὁ ἱεροδιάκονος Σάββας, μαζί με τοὺς ὑπόλοιπους ποὺ ἐλευθέρωσε ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς τὸ 961 στὴν ἀπελευθέρωση τῆς Κρήτης ἀπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς, ἐπέστρεψε στὴν Μονή, ὅπου βρῆκε τοὺς τρεῖς ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἀνταδελφούς, Νικόλαο, Ἀθανάσιο καὶ Ἀντώνιο, νὰ τὴν ἀνακαινίζουν, με προτροπὴ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου. Ὑπέδειξε τὸν χῶρο τοῦ πηγαδιοῦ Δευτέρα βράδυ, ὅπως ἀναφέρει ἡ παράδοση, καὶ ἀνοίγοντας τὸ πηγάδι, βρῆκαν τὴν εἰκόνα νὰ στέκει πάνω στὸ νερό, μαζί με τὸν σταυρὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τὴν λαμπάδα νὰ καίει ἀκοίμητα ἐνώπιον τῶν ἱερῶν κειμηλίων. Ἀφοῦ τὰ ἔβγαλαν ἀπὸ τὸ πηγάδι, τὴν μὲν εἰκόνα τῆς Παναγίας τοποθέτησαν στὸ ἱερὸ σύνθρονο τοῦ Καθολικοῦ, τὴν λαμπάδα στὰ δεξιὰ τῆς εἰκόνας νὰ διατηρεῖται ἀκοίμητη, ἐνῶ τὸν Σταυρὸ τὸν τοποθέτησαν πίσω ἀπὸ τὴν Ἁγία Τράπεζα.

Ὁ 12ος αἰῶνας ὅμως ἀποτελεῖ ὀρόσημο στὴν ἱστορία τῆς Μονῆς Βατοπαιδίου, γιατί κατὰ θεία Πρόνοια συγκαταλέγονται στὴν βατοπαιδινὴ ἀδελφότητα οἱ δύο μεγάλοι ἅγιοι Σάββας καὶ Συμεών, μετέπειτα κτίτορες τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Χιλανδαρίου. Ὅπως ἀναφέρει ὁ κατὰ πλάτος βίος τῶν Ἁγίων, γραμμένος ἀπὸ τὸν μαθητὴ τους Δομετιανό, καὶ τὸν Θεοδόσιο, ὁ ὑστερότοκος γιὸς τοῦ κράλη τῶν Σέρβων Στεφάνου

Νεμάνια, ὁ Ράτσκο, ἀφοῦ ἔφυγε κρυφὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα του, ἦλθε στὸ Ἅγιο Ὄρος καὶ ἐκάρη μοναχὸς στὴν Μονὴ τοῦ Ξυλουργοῦ. Στὴν πανήγυρη τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, τὸ πιὸ πιθανὸν τοῦ 1186, ὁ νεαρὸς μοναχὸς Σάββας ἐπεσκέφθη τὴν πανηγυρίζουσα Μονὴ τοῦ Βατοπαιδίου. Ἡ τάξις, ἡ ἱεροπρέπεια καὶ μεγαλοπρέπεια τῆς Μονῆς, καθὼς καὶ ἡ πνευματικότητα τῶν τότε πατέρων καὶ τοῦ Ἡγουμένου τὸν ἐντυπωσίασαν. Ὁ τότε Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Θεοστήρικτος, τοῦ πρότεινε, ἐντυπωσιασμένος ἀπὸ τὴν ὅλη παράσταση καὶ πνευματικότητα τοῦ νεαροῦ μοναχοῦ Σάββα, νὰ συγκαταλεχθεῖ στὴν βατοπαιδινὴ ἀδελφότητα. Ὄντως ὁ Ἅγιος Σάββας ὑπήκουσε, ἔγινε μέλος τῆς βατοπαιδινῆς ἀδελφότητος, διακονώντας στὸ ἀρχονταρίκι, στὴν τράπεζα, στὸ μαγειρεῖο, στὸν φούρνο, παρακολουθώντας καὶ ἀκολουθώντας τὴν ὅλη κοινοβιακὴ ζωὴ τῆς Μονῆς, ἀνεξαρτήτως τῆς εὐγενικῆς του καταγωγῆς. Κατὰ τὴν παραμονὴ του στὴν Μονὴ Βατοπαιδίου, ἔγραψε πολλὰ φορὲς γράμματα στὸν Ἡγεμόνα πατέρα του, προτρέποντάς τον νὰ ἀφήσει τὴν ἡγεμονία, νὰ γίνῃ μοναχὸς καὶ νὰ ἔλθῃ στὸ Ἅγιο Ὄρος γιὰ νὰ συγκατοικήσουν. Ὁ πατέρας του πείστηκε στοὺς λόγους τοῦ γιοῦ του Σάββα, παραιτήθηκε τῆς ἡγεμονίας, ἀφήνοντας στὴν θέση του τὸν γιό του Στέφανο τὸν Πρωτοστεφεῖ. Ἐκάρη ἀνήμερα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μοναχὸς μὲ τὸ ὄνομα Συμεὼν, ἐνῶ ἡ σύζυγός του Ἄννα ὀνομάστηκε Ἀναστασία μοναχή. Ὁ Ἅγιος Συμεὼν ἀποσύρθηκε γιὰ λίγο χρονικὸ διάστημα στὴ δική του Μονὴ τῆς Στουντένιτσας. Οἱ συνεχεῖς ὅμως προτροπὲς τοῦ γιοῦ του Σάββα, τὸν ἔπεισαν νὰ ἔλθῃ κοντὰ του στὴ Μονὴ Βατοπαιδίου. Ἡ συνάντησις τῶν δύο Ἁγίων, Σάββα καὶ Συμεὼν ἔγινε στίς 2 Νοεμβρίου 1197. Ἐν παρενθέσει ἀναφέρουμε ὅτι ἡ Μονὴ μας ἐόρτασε μὲ λαμπρότητα τὸ 1997, στίς 2 Νοεμβρίου, μὲ παναγιορείτικη ἀγρυπνία καὶ διορθόδοξη συμμετοχὴ τὸ γεγονός αὐτό. Τὴν Ἐκκλησία τῆς Σερβίας ἐκπροσώπησαν οἱ Μητροπολίτες Μαυροβουνίου κ. Ἀμφιλόχιος, Ἐρζεγοβίνης κ. Ἀθανάσιος, Μπίχατς κ. Χρυσόστομος καὶ Μπάτσκα κ. Εἰρηναῖος.

Ὁ βίος λοιπὸν τῶν Ἁγίων ἀναφέρει ὅτι οἱ δωρεές τους πρὸς τὴ Μονὴ Βατοπαιδίου ἦταν τόσο πλούσιες, ὥστε νὰ ὀνομαστοῦν νέοι κτίτορες τῆς Μονῆς. Ἐντυσαν τὴ στέγη καὶ τοὺς θόλους τοῦ Καθολικοῦ μὲ μολύβι γιὰ στεγανοποίηση, ἔκτισαν τὰ παρεκκλήσια τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Μαζὶ μὲ τὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου ἔκτισαν πύργο μὲ κελλιά, γιὰ νὰ διαμένουν οἱ ἴδιοι καὶ ὅσοι Σέρβοι μοναχοὶ ἤθελαν νὰ ζήσουν μαζί τους. Ἐπίσης ἔκτισαν νέα καὶ εὐρύχωρο τράπεζα γιὰ τὴν ἐστίαση τῶν πατέρων. Προίκησαν τὸ Μοναστήρι μὲ σκευὴ λειτουργικὰ ἀργυρόχρυσα, μὲ χρυσοκέντητα βῆλα, ποδέες καὶ ἄμφια γιὰ τὶς λειτουργικὲς καὶ λατρευτικὲς ἀνάγκες τῆς Μονῆς. Δυστυχῶς ὅμως ὁ πανδαμάτωρ χρόνος καὶ οἱ διάφορες περιστάσεις, ἰδίως ἡ λεηλασία τῆς Μονῆς, πρῶτα ἀπὸ τοὺς λατινόφρονες στὸ τέλος τοῦ 13ου αἰῶνος καὶ ἀκολούθως ἀπὸ τοὺς Καταλανοὺς στὶς ἀρχὲς τοῦ 14ου αἰῶνος ἀφάνισε αὐτὸ τὸν πλοῦτο τῶν ἀφιερωμάτων. Σὲ μιὰ καταγραφή τοῦ σκευοφυλακείου τῆς Μονῆς τοῦ 1597 γίνεται λόγος γιὰ τὴν ποδέα τοῦ Ἁγίου Σάββα, χωρὶς νὰ γνωρίζουμε τίποτα ἄλλο. Δυστυχῶς σήμερα δὲν σώζεται. Κάτω ἀπὸ τὴν τωρινὴ ἐπένδυση τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνας τῆς Παναγίας Βηματάρισσας, στὸ κάτω μέρος, σώζεται τμῆμα ἀργυρόχρυσης ἐπένδυσης ἐπισμαλτωμένης τοῦ 12ου αἰῶνος, ἡ ὁποία φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Ἡγουμένου Θεοστηρίκτου. Ὁ Ἡγούμενος Θεοστήρικτος εἶναι αὐτὸς πὺν δέχτηκε τοὺς Ἁγίους στὴ Μονὴ καὶ ὕστερα, κατόπιν δικού τους αἰτήματος τοὺς παραχώρησε τὸ ἐρειπωμένο παλαιὸ μονύδριον τοῦ Χιλανδάρη, τὸ ὁποῖο ἀνῆκε στὴ Μονὴ Βατοπαιδίου καὶ χρησιμοποιεῖτο ὡς μελισσομάνδρειον, γιὰ νὰ κτιστεῖ ἡ Μονὴ Χιλανδαρίου, ὥστε τὸ σερβικὸ ἔθνος νὰ ἔχει, ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, τόπο θρησκευτικῆς καταπαύσεως καὶ ἐθνικῆς ἀναφορᾶς. Γράφει ὁ νεότερος βιογράφος τῶν Ἁγίων, Ἅγιος Νικόλαος Βελιμίροβιτς, Ἐπίσκοπος Ἀχρίδος, ὅτι ἡ δωδεκαετὴς παραμονὴ τοῦ Ἁγίου Σάββα στὴ Μονὴ Βατοπαιδίου εἶχε ἀνεκτίμητο ὄφελος ἀπὸ τὸ ἂν ἔμενε σὲ κάποιο σλαβικὸ μοναστήρι, γιὰτὶ ἔτσι ἔμαθε ἄπταιστα ἑλληνικά, μελέτησε στὴν πλούσια βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς τὸν θησαυρὸ

τῶν πατερικῶν κειμένων στὴν πρωτότυπη ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὥστε αὐτὸ νὰ τὸν βοηθήσει στὸ μετέπειτα μεταφραστικὸ τοῦ ἔργο ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ στὰ σερβικά. Τὸ Βατοπαίδι ἀποτελοῦσε πρότυπο Μονῆς γιὰ τὸν Ἅγιο Σάββα σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς, ἀρχιτεκτονικῆς, τέχνης, λατρείας καὶ κυρίως πνευματικῆς ζωῆς καὶ κοινοβιακῆς τάξης, ὥστε ἀργότερα νὰ θεμελιώσῃ καὶ τὴν δική του Μονή, τὸ Χιλανδάρη, σὲ αὐτὸ τὸ πρότυπο. Καὶ καταλήγει ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Ἁγίου Σάββα στὸ Βατοπαίδι δὲν ἦταν τυχαῖο γεγονός, οὔτε ἔγινε ἀπὸ ἀνθρώπινα κίνητρα, ὅπως ἐπιθυμία τῶν Βατοπαιδινῶν γιὰ δόξα καὶ πλουτισμὸ, ἀλλὰ καθαρὰ ἀπὸ τὴν θεία Πρόνοια.

Αὐτὴ λοιπὸν ἡ σχέσις μεταξὺ Μονῆς Βατοπαιδίου, Ἁγίων Σάββα καὶ Συμεῶν, Μονῆς Χιλανδαρίου καὶ κατ' ἐπέκτασιν τοῦ σερβικοῦ ἔθνους εἶναι θεμελιωμένη ἀπὸ τὴν θεία Πρόνοια σὲ πνευματικὰ θεμέλια, καὶ διατηρεῖται ἀμείωτη πέραν τῶν 850 ἐτῶν.

Πρώτη ἀναφορὰ σὲ αὐτὲς τὶς σχέσεις θὰ γίνῃ στὴν ἀρχαία συνήθεια τῶν δύο Μονῶν, ποὺ διατηρεῖται μέχρι σήμερα, νὰ ἀνταλλάσσουν Ἑγούμενους κατὰ τὶς πανηγύρεις τους. Δηλαδή ὁ Ἑγούμενος τῆς Μονῆς Βατοπαιδίου χοροστατεῖ καὶ προεξάρχει στὴν Πανήγυρη τῶν Εἰσοδίων τῆς Μονῆς Χιλανδαρίου, καὶ τανάπαλιν ὁ Χιλανδαρινὸς Ἑγούμενος χοροστατεῖ καὶ προεξάρχει τῆς Πανηγύρεως τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Μονῆς Βατοπαιδίου. Προσφάτως, ἀπὸ τὸ 2014, μὲ κοινὴ ἀπόφαση τῶν δύο Μονῶν, γιὰ περισσότερη πνευματικὴ ἐπαφή, ἀποφασίστηκε καὶ ἐφαρμόζεται ὡς ἔθος πλέον, νὰ προΐσταται τῆς λιτανείας τὴν Δευτέρα τῆς Διακαινισίμου τῆς Μονῆς Χιλανδαρίου ὁ Βατοπαιδινὸς Ἑγούμενος μὲ ὁμάδα πατέρων του, καὶ τὴν Τρίτη τοῦ Πάσχα νὰ προΐσταται τῆς λιτανείας τῆς Παναγίας τῆς Βηματαρίσεως τῆς Μονῆς Βατοπαιδίου ὁ Χιλανδαρινὸς Ἑγούμενος μὲ ὁμάδα πατέρων του.

Ἐν συνεχείᾳ, ἀνατρέχοντας τὴν ἱστορία, θὰ κάνουμε ἀναφορὰ σὲ ἔγγραφα, σκεύη, καὶ ἄλλα ἀντικείμενα ποὺ σώζονται στὸ ἀρχεῖο καὶ σκευοφυλάκειο τῆς Μονῆς μας, δωρεὰς διαφόρων Σέρβων Ἡγεμόνων, ποὺ δείχνουν αὐτὴ τὴν πνευματικὴ σχέσις μεταξὺ Μονῆς Βατοπαιδίου καὶ

σερβικοῦ ἔθνους, λόγω τῆς παρουσίας τῶν δύο μεγάλων Ἀγίων Σάββα καὶ Συμεών, κοινῶν κτιτόρων μὲ τὴ Μονὴ Χιλανδαρίου.

Ὁ Σέρβος λοιπὸν Ἡγεμόνας, Ἰωάννης Οὐγγλεσης, μὲ χρυσόβουλλό του, το 1369 ἐπικυρώνει τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς Μονῆς στὴ λίμνη Μπουροῦς καὶ παραχωρεῖ τὸ ἰχθυοτροφεῖο τῶν Ἀγίων Θεοδώρων στὴν ἴδια περιοχὴ στὴ Μονή. Τὸ ἔγγραφο εἶναι γραμμένο στὰ ἑλληνικὰ καὶ ἐκδόθηκε κατόπιν αἰτήσεως τοῦ Ἡγουμένου τῆς Μονῆς μας Θεοδοσίου. Τὸ 1371, ὁ ἴδιος Ἰωάννης Οὐγγλεσης ἐπισκέπτεται τὸ Ἅγιο Ὄρος καὶ τὴ Μονὴ Βατοπαιδίου καὶ ἐκδίδει ξανὰ χρυσόβουλλο στὰ σερβικά, γιὰ τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς Μονῆς στὴ λίμνη Μπουροῦς. Δώρισε ἐπίσης τὰ δύο ἑλληνικὰ περγαμηνὰ Εὐαγγελιστάρια, Νο. 6 καὶ 10, τὰ ὁποῖα βρίσκονται στὸ παλαιὸ σκευοφυλάκειο, καθὼς καὶ τὸ ἐγκόλπιο Νο. 52, μὲ τὸ λείψανο τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Πέρσου, τὸ ὁποῖο φέρει παλαιοσερβικὲς ἐπιγραφές. Ἀνακαινίζει τὸ παρεκκλήσιο τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων, τὸ ὁποῖο βρίσκεται ἐντὸς τῆς αὐλῆς τῆς Μονῆς, προσθέτοντας καὶ νέα κτίρια, ὥστε νὰ μετατραπεῖ σὲ νοσοκομεῖο τῆς Μονῆς. Τὴν ἴδια χρονιά, τὸ 1371, ἀγιογραφεῖται τὸ παρεκκλήσιο τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων μὲ δική του χορηγία. Στὸ νάρθηκα τοῦ παρεκκλησίου σώζεται ἀπεικόνιση τοῦ Ἡγεμόνα νὰ κρατᾷ τὸ ὁμοίωμα τοῦ παρεκκλησίου, ἡ ὁποία εἶναι τοῦ 1847. Ἀπὸ τὸ Μάρτιο τοῦ 2025 ξεκίνησε μὲ τὴν αἰγίδα καὶ φροντίδα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας Χαλκιδικῆς καὶ Ἁγίου Ὄρους ἡ συντήρηση τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ παρεκκλησίου τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων. Ἐλπίζουμε ὅτι μὲ τὴν ἀφαίρεση τῶν νεοτέρων στρωμάτων τοιχογραφιῶν τοῦ 1847 θὰ βρεθῆ τὸ αὐθεντικὸ πορτραῖτο τοῦ Ἡγεμόνου καὶ κτήτορος Ἰωάννου Οὐγγλεση τοῦ 14ου αἰῶνος.

Πιὸ πρὶν, τὸ 1346 καὶ τὸ 1348, Ὁ Ἡγεμόνας Στέφανος Δουσάν ἐκδίδει στὰ σερβικά δύο χρυσόβουλλα, γιὰ τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν Μετοχιῶν τῆς Μονῆς στὴν περιοχὴ Καλαμαριάς, καὶ προσηλώνει ὡς ἰδιοκτησίαν καὶ μετόχι τῆς Μονῆς τὸ χωριὸ Ἅγιος Μάμας, ἀπαλλάσσοντας συνάμα τὰ μετόχια αὐτὰ ἀπὸ τὶς καταβολὰς φόρων.

Ένας άλλος Ήγεμόνας, ο Στέφανος Λαζάρεβιτς, παραχωρεί το 1427, με χρυσόβουλλό του, έτήσια χορηγία 60 λίτρων άργυρου από το όρυχείο Novo Brand. Παραχωρεί επίσης το χωριό Κοριννίσι, που βρίσκεται στο όρυχείο Novo Brand, ως μετόχι της Μονής Βατοπαιδίου, για την παραμονή εκεί των Βατοπαιδινών πατέρων, άπαλλάσσοντάς το από κάθε φορολογία.

Το 1432 ο μέγας Σέρβος Ήγεμόνας Celnik Radic, με χρυσόβουλλό του δωρίζει ως μετόχι στη Μονή μας το χωριό Belo Polie επί του ποταμού Morana, άπαλλάσσοντάς το από κάθε φορολογία, δωρίζοντας συνάμα άμπέλια για τις ανάγκες της Μονής και 100 χρυσά δουκάτα έτησίως. Τα δύο πιο πάνω έγγραφα του 1427 και του 1432 επικυρώνει ο Δεσπότης των Σέρβων Γεώργιος Μπράνκοβιτς.

Στο τέλος του 14ου αιώνας δωρίζει στη Μονή μας ο Νεομάρτυς Άγιος Σέρβος Ήγεμόνας Λάζαρος το δεύτερο τμήμα της Τιμίας Ζώνης, το όποιο φυλάσσεται στη Μονή μας μέχρι σήμερα, καθώς και τη μεγάλη σταυροθήκη με το Τίμιο Ξύλο και την μικρότερη σταυροθήκη με τον Τίμιο Κάλαμο. Και οι δύο αυτές σταυροθήκες είναι έργα σερβικού έργαστηρίου και φέρουν πολλά μικρά τμήματα άγιων λειψάνων. Στο παρεκκλήσιο του Αγίου Νικολάου υπάρχει μαζί με τους Αγίους Σάββα και Συμεών και ή άγιογραφία του Αγίου Νεομάρτυρος Λαζάρου. Οι τοιχογραφίες είναι του 1780 και οι έπιγραφές των Αγίων είναι γραμμένες στα σερβικά. Επίσης υπάρχει και άλλη τοιχογραφία του Αγίου Λαζάρου στο νάρθηκα του παρεκκλησίου της Αγίας Ζώνης, του έτους 1861, που τον παριστᾶ να κρατεί το κιβώτιο της Τιμίας Ζώνης, με την έπιγραφή «Λάζαρος Κνέζης πάσης Σερβίας και Γραικίας».

Ανάμεσα στη συλλογή χειρογράφων του παλαιού σκευοφυλακείου της Μονής μας, το έλληνικό ευαγγελιστάριο Νο. 1, το δωρίζει ο Τσάρος των Σέρβων, Στέφανος Ούρος, μετά της συζύγου του Άννας (1355-1371). Στον ίδιο χώρο του παλαιού σκευοφυλακείου εκτίθεται το άγιοποτήριο με το δισκάριο και τον άστερίσκο του, έργα του τέλους του 14ου αιώνας, από έργαστήριο της Βενετίας. Τα έν λόγω σκεύη είναι άργυρεπίχρυσα,

διάλιθα, στολισμένα με περικόκλειστα σμάλτα, και εἶναι δωρεὰ στὴ Μονὴ τοῦ Σέρβου Ἡγεμόνος Θωμᾶ Πρελούμπου, γαμπροῦ τοῦ Βυζαντινοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Στ' Καντακουζηνοῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν παντρεμένος με τὴν κόρη τοῦ Αὐτοκράτορα, πριγκήπισσα Ἑλένη Παλαιολογίνα. Στὸν ἴδιο ἐπίσης χῶρο τοῦ παλαιοῦ σκευοφυλακείου ὑπάρχει ἐκτεθειμένο και τὸ ἐγκόλπιο Νο. 45, δωρεὰ τοῦ Ἡγεμόνος Θωμᾶ Πρελούμπου. Εἶναι στρογυλό, ἀργυρεπίχρυσο. Στὴν μπροστινὴ ὄψη φέρει τὸν Χριστὸ ἐνθρονο ἀνάγλυφο, ἐνῶ στὴν πίσω ὄψη τὸν Ἅγιο Δημήτριο ἐγγάρακτο σὲ προτομή. Στὴν ἴδια προθήκη ἐκτίθεται ἐπίσης ἓνα παναγιάρειο ἀπὸ ἴασπη λίθο, τοῦ 14ου αἰῶνος, με σερβικες ἐπιγραφές.

Στὸ εἰκονοφυλάκειο τῆς Μονῆς σώζονται δύο εἰκόνες με σερβικὲς ἐπενδύσεις. Ἡ πρώτη παριστᾷ τὸν Ἅγιο Σάββα Σερβίας, διαστάσεων 24X17 και εἶναι τοῦ τέλους τοῦ 14ου αἰῶνος, ἐνῶ ἡ δευτέρη παριστᾷ τὴν Ἄκρα Ταπείνωση, διαστάσεων 25X20, τοῦ 15ου αἰῶνος.

Μία τρίτη εἰκόνα, ἡ ὁποία εὐρίσκεται στὶς προθήκες τοῦ Ἱεροῦ Βήματος τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς παριστᾷ τὸν Ἅγιο Συμεὼν νὰ βαστᾷ τὸν Χριστό, διαστάσεων 33X27. Φέρει σερβικὴ ἐπένδυση, και προέρχεται ἀπὸ σερβικὸ ἐργαστήριο τοῦ 15ου αἰῶνος.

Ἀνάμεσα στὰ ἱερὰ σκεύη πὸ σώζονται στὸ σκευοφυλάκειο τῆς Μονῆς μας, ὑπάρχει ἓνα κατζίο ἀργυρεπίχρυσο τοῦ ἔτους 1735, τὸ ὁποῖο δώρισε ὁ Ἐπίσκοπος Μπατσκάς, Σέγκεντ και Ἴτσαρ Βησσαρίων, διὰ χειρὸς τοῦ Γεωργίου Βρίσα.

Ἐνα ἀγιοποτήριο τοῦ ἔτους 1745 πὸ ἐπίσης εὐρίσκεται στὸ Νέο Σκευοφυλάκειο, προέρχεται ἀπὸ σερβικὴ δωρεά. Τὸ ἀγιοποτήριο εἶναι ἀργυρεπίχρυσο, στολισμένο με πολύτιμες πέτρες και ἕξι σμάλτα ρωσικῆς τεχνοτροπίας, με παραστάσεις ἀπὸ τὴν Παλαιὰ και Καινὴ Διαθήκη. Στὴν βάση τοῦ Ποτηρίου σώζεται ἐγγάρακτη ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφή στὰ σλαβονικά: «Αὐτὸ τὸ ἅγιο Ποτήριο ἐχάρισε ἡ εὐγενεστάτη κυρία Ἄννα στὴν Ἱερὰ Μονὴ τὴ λεγομένη τοῦ Βατοπαιδίου, πὸ βρίσκεται στὸ Ἅγιον Ὄρος, εἰς μνημόσυνον τοῦ κεκοιμημένου ἀνδρα της, τοῦ ἀξιωματικοῦ Ἀρσενίου Ζώϊτς, στὸν καιρὸ τοῦ ἐπισκόπου κ.

Βησσαρίωνος Παύλοβις, τῆς Ὁρθοδόξου Ἐπισκοπῆς Μπάτσκας, ἐν ἔτει 1745». Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Ἐπισκόπου Μπάτσκας Βησσαρίωνος στὰ δύο πλοῦ πάνω σκεύη δηλώνει ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Μπάτσκας εἶχε οὐσιαστικὲς πνευματικὲς σχέσεις μὲ τὴ Μονὴ Βατοπαιδίου.

Στὸ ἀρχεῖο τῆς Μονῆς ὑπάρχει ἔγγραφο τοῦ 1644 ποὺ μαρτυρεῖται ὡς μετόχιο τῆς Μονῆς μέχρι καὶ τὸ 1821 ἢ ὀλίγον ἔξωθεν τοῦ Βελιγραδίου Μονὴ Ρακόβιτσας.

Μιὰ τελευταία ἀναφορὰ στὸν κώδικα ταξιδιωτῶν τῆς Μονῆς, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει νὰ συγγράφεται ἀπὸ τὸ ἔτος 1672 ἕως τὸ 1844, καὶ στὸν ὁποῖο συμπεριλαμβάνονταν οἱ περιοδεῖες τῶν διαφόρων τῆς Μονῆς μὲ ἅγια λείψανα καὶ ὅ,τι ἔφεραν ὁ καθένας ὡς δωρεὲς στὸ Μοναστήρι. Στὸν κώδικα λοιπὸν αὐτό, τὸ 1715 γίνεται πρώτη ἀναφορὰ ὅτι ἦλθαν πατέρες ἀπὸ τὸ Βελιγράδι καὶ ἔφεραν διάφορα σκεύη καὶ χρήματα στὸ Μοναστήρι.

Ἐπίσης ὑπάρχουν ἄλλες δύο ἀναφορές, τὸ 1749 καὶ τὸ 1759 ἀπὸ πατέρες ποὺ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὸ Βελιγράδι καὶ προσηλώνουν στὴ Μονὴ τὰ σκεύη ποὺ τοὺς δώρισαν οἱ ἐκεῖ εὐσεβεῖς Χριστιανοί.

Μὲ τὴν πρόσφατη συντήρηση τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Καθολικοῦ μας, ἀφαιρώντας τὶς ἐπιζωγραφῆσεις τοῦ 18ου αἰῶνος, ἀνακαλύφθηκαν 26 παραστάσεις ἀγίων Κομνήνειας τέχνης τοῦ τέλους τοῦ 12ου αἰῶνος. Κατὰ τὶς ἐμπεριστατωμένες ἔρευνες τοῦ Καθηγητοῦ Ἀρχαιολογίας Ἀθανασίου Σέμογλου, οἱ παραστάσεις αὐτὲς εἶναι ὅ,τι σώθηκε ἀπὸ τὴν ἀγιογράφηση ἢ ὁποῖα ἔγινε τὴν ἐποχὴ τοῦ τέλους τοῦ 12ου αἰῶνος, μὲ τὴν χορηγία τῶν Ἀγίων Σάββα καὶ Συμεῶν.

Ἐπίσης κατὰ τὴν πρόσφατη ἀνακαίνιση τῆς Τράπεζας τῆς Μονῆς (2021-2025), κατόπιν ἀνασκαφῶν στὸν ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ χῶρο, βρέθηκαν τὰ θεμέλια τῆς Τράπεζας τὴν ὁποῖα ἔκτισαν οἱ Ἅγιοι Σάββας καὶ Συμεῶν. Ἀνακαλύφθηκε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ἡ βᾶσις ἀπὸ τὸ ἡγουμενικὸ τραπέζι ἀγιογραφημένη.

Πρὶν κλείσουμε τὴν ὁμιλία μας, θὰ ἀναφερθοῦμε στὶς ἀπεικονίσεις τῶν δύο ἀγίων Σάββα καὶ Συμεῶν ποὺ ὑπάρχουν στὴ Μονὴ μας.

Σὲ φορητὴ πολυπρόσωπη εἰκόνα τοῦ 15ου αἰῶνος, διαστάσεων 49X39, στὴν δευτέρη ζώνη σὲ ὄρθια στάση εἰκονίζονται οἱ Ἅγιοι Συμεὼν Μυροβλύτης, Ἰγνάτιος Θεοφόρος, Σάββας Σερβίας καὶ Πολύκαρπος.

Στὸ νάρθηκα τοῦ Καθολικοῦ, σὲ περίοπτο θέση δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ ψηφιδωτὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου τῆς παραστάσεως τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τοῦ 14ου αἰῶνος, ἀγιογραφήθηκαν ὁλόσωμοι τὸ 1819 ἀπὸ τὴ Σχολὴ τῶν Γαλατσάνων, ὁ Ἅγιος Σάββας Ἀρχιεπίσκοπος Σερβίας δεξιὰ καὶ ὁ Ἅγιος Συμεὼν τοῦ Χιλανδαρίου ἀριστερὰ.

Στὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Νικολάου, μπαίνοντας στὰ ἀριστερὰ, εἶναι ἀγιογραφημένοι τὸ 1780, ὁλόσωμοι οἱ Ἅγιοι Σάββας καὶ Συμεὼν, μὲ σλαβικὲς ἐπιγραφές, ὡς κτίτορες. Μαζί τους εἶναι ἀγιογραφημένος, ὅπως ἀναφέραμε πιὸ πρὶν καὶ ὁ Ἅγιος Λάζαρος ὁ Ἡγεμόνας καὶ Μάρτυς.

Στὴν Τράπεζα τῆς Μονῆς, στὴν κόγχη δεξιὰ τοῦ ἡγουμενικοῦ τραπεζιοῦ, ἀπέναντι ἀπὸ τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο, βρίσκεται ἀγιογραφημένος ὁ Ἅγιος Σάββας, μὲ τὴν ἐπιγραφὴ Ἀρχιεπίσκοπος Σερβίας καὶ Κτίτωρ Χιλανδαρίου.

Στὸ δεύτερο διάχωρο, ἀνάμεσα στὰ παράθυρα τοῦ νοτίου τοίχου, βρίσκεται ἀγιογραφημένος ὁ Ἅγιος Συμεὼν Κτίτωρ τοῦ Χιλανδαρίου. Οἱ τοιχογραφίες εἶναι τοῦ 1780, ἔργο Μακαρίου Μοναχοῦ Γαλατσάνου.

Τέλος, στὸ νάρθηκα τοῦ παρεκκλησίου τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, δεξιὰ τῆς πύλης τοῦ κυρίως ναοῦ βρίσκονται μαζί ἀγιογραφημένοι οἱ Ἅγιοι Σάββας Ἀρχιεπίσκοπος Σερβίας καὶ Συμεὼν Κτίτωρ τοῦ Χιλανδαρίου. Οἱ τοιχογραφίες εἶναι τοῦ 1847, ἔργο Ματθαίου Ἰωάννου Ναουσαίου. Εὐελπιστοῦμε ὅτι μὲ τὴν ἀφαίρεση τῶν ἐπιζωγραφήσεων θὰ φανοῦν οἱ βυζαντινὲς ἀγιογραφίες τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ τοῦ δευτέρου κτίτορος Ἰωάννου Οὐγγλεση.

Θὰ ἀναφερθοῦμε ἐπίσης πρὶν κλείσουμε στὴν παρουσία τοῦ Ἁγίου Νικολάου Βελμίροβιτς κατὰ τὴν προκαταρκτικὴ διορθόδοξο Σύνοδο ποὺ ἔγινε στὴ Μονὴ Βατοπαιδίου τὴν Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς τοῦ 1932, μὲ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Φωτίου Β΄. Ὑπάρχει καὶ σχετικὴ φωτογραφία στὰ πρόπυλα τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς, ὅπου

ανάμεσα στα μέλη τῆς Συνόδου διακρίνεται τρίτος καθήμενος ἀπὸ δεξιά ὁ Ἅγιος Νικόλαος.

Τέλος, κλείνοντας, θὰ ἀναφερθοῦμε σὲ ἓνα γεγονός πού ἔγινε τὸ 1994, ὅπου διαγράφεται μέσα ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ ὁ σεβασμὸς τῶν Σέρβων πρὸς τὴ Μονὴ Βατοπαιδίου. Ὅπως ἀναφέραμε, τὸ 1994 ὁ Ἐπίσκοπος Ἑρζεγοβίνης Ἀθανάσιος, ἐπισκέφθηκε τὴ Μονή μας μὲ ὀμάδα φοιτητῶν, ὁδοιπορώντας ἀπὸ τὴ Μονὴ Χιλανδαρίου. Ἐγὼ ὡς Ἡγούμενος τῆς Μονῆς εἰδοποιημένος, τὸν περίμενα στὴν Πύλη τῆς Μονῆς. Ὅταν λοιπὸν ἔφθασε στὴν Πύλη, ἐνώπιον πάντων, μοῦ ἔβαλε στρωτὴ μετάνοια καὶ καθὼς ἐγὼ διαμαρτυρήθηκα γιὰ τὴ μετάνοια, αὐτὸς μοῦ ἀπήντησε «Βάζω μετάνοια ἐκ μέρους ὅλου τοῦ σερβικοῦ ἔθνους γιὰ ὅσα καλὰ ἡ Μονὴ Βατοπαιδίου πρόσφερε καὶ προσφέρει στὸν σερβικὸ λαό».

Προσπαθήσαμε νὰ φανερώσουμε στὴν ἀγάπη σας ὅσα ἱστορικὰ στοιχεῖα ἔχουμε στὰ χέρια μας ὡς Μονὴ Βατοπαιδίου, πού φανερώνουν αὐτὴ τὴ σχέση μεταξύ μας καὶ τῆς Μονῆς Χιλανδαρίου καὶ κατ' ἐπέκτασιν τοῦ σερβικοῦ ἔθνους.